

Ankersens Badehotel omkring 1880

Den 22. juni 1892 skulle det nye imponerede ”Kurhotellet” indvies med pomp og pragt og med fine gæster bragt med særtog i salonvogne fra Hamborg og København til Esbjerg. Blandt gæsterne var Holger Drachmann, maleren Carl Locher, det nyetablerede Danmarks Turistforenings formand grev Raben-Levetzau, Kurhotellets store financier, den tyske bankier Sigmund Weisz og dagbladet Politikens redaktør Peter Nansen. Forinden havde der bag kulisserne været stor aktivitet for at gøre det nye Fanø Kurbad attraktivt for velhavere i både Danmark og Tyskland. Således havde Weisz også gjort, hvad han kunne for at engagere den københavnske dagspresse. Som ”opvarmning” til den store begivenhed bragte Politiken dagen før varieté-medarbejder Christian Hjorth-Clausens kostelige erindringer fra et tidligere besøg ved ”det gamle Fanø Bad, den gang forretningen lededes på skikkelig dansk manér”. Umiddelbart efter festlighederne sendte Peter Nansen pr. telegram dog også en dagsaktuel reportage fra indvielsen. Skulle du under læsningen få associationer til TV2’s populære serie ”Badehotellet”, er det nok ikke helt ved siden af.

God fornøjelse

Per Hofman Hansen

”Badehotellet” anno dazumal

I morgen indvies med pomp det ny ”Fanø Nordsøbad”. Millioner er sat i foretagendet, og der er næppe tvivl om, at Danmark herefter i Fanø vil have et virkelig europæisk badested. På forhånd har Fanø Nordsøbad været genstand for bitre angreb fra danske blade, der har ærgret sig over, at foretagsomme tyskere snappede den gode forretning fra danskerne. Angrebene har næppe været retfærdige; men derom bliver der rimeligvis senere anledning til at tale. I dag skal opfriskes en og anden erindring fra det gamle Fanø Bad, den gang forretningen lededes på skikkelig dansk manér, den gang Fanø endnu var en idyllisk plet med idyllens poetiske ynde og idyllens mangel på hensyntagen til civilisationens fordringer.

Det er nu en 10–12 år siden.

Hotelværelserne var små kalkede kamre

Badehotellet lå lige overfor Esbjerg, prunkløst med vel en 20–30 smårum, indrettede på at huse badegæster. Da det måtte antages, at folk søger til det barske Vesterhav ikke for at hensesynke i lad magelighed, men for at hærde sig, var gæsteværelserne udstyrede med spartansk simpelhed. I de fineste var der et rundt divanbord med et par alen tæppe under, desforuden flere stole, vistnok endogså en gyngestol. Men disse luksusrum for pragtlystne matadorer var ikke mange. Størsteparten af hotelværelserne var små kalkede kamre, nærmest i stil med herregårds-kuskekamre. Der fandtes en seng, en stol og en servante. Sengen var ikke beregnet på tyksakker, men efter en dag tilbragt i den stærke søluft fandt slanke personer dog let hvile på de hårde og smalle lejer. Servanten indeholdt af nævnelige genstande et vandfad, lidt større end en underkop og en kande, som rummede henimod en pot vand. Men meningen var jo også, at man skulle benytte havet til at rense sig i, og for gæster med vandskræk var hotellets vandtøj da en nyttig ansporelse.

Ankersens Hotel lå ned til havnen i Nordby

Hotellet lå på den side af øen, hvor man *ikke* badede. Også dette var en heldig foranstaltning til at modarbejde gæsternes sybarisme (vellevned). Man nød sin landlige morgendrik og begav sig derefter i små skarer gennem klitterne til badestranden. Det var i solskinsvejr en varm tur, i regnvejr og på kolde dage svedte man mindre. Motion fik man allenfals. Dvs. for ældre og svagelige personer var der en mulighed for kørende befordring. En à to fjælevogne holdtes om morgenen i gang fra hotellet til stranden. Men der var dem, som påstod, at der udkrævedes større hårdførhed til at køre turen end til at gå den.

På den yderste klit ved stranden knejsede en pavillon. Det var badestedets stolthed og zir. Her serveredes nette forfriskninger til nødlidende, og her kunne man – i tilfælde af dårligt vejr – oppebie sin tur til at blive besørget i havet.

Kikkerten var herrernes vigtigste badeudstyr

Badningen foregik fra vogn, og der fandtes to vogne for damerne og ligeså mange for herrerne – forudsat da, at ikke en natlig storm havde ramponeret de skrøbelige genstande. Som sig hør og bør ved et moralsk badested, gik herrer og damer i stranden hvert køn for sig; halvvoksne drengbørn kunne dog indsmugles i damevognene. Alligevel var afstanden ingenlunde betydeligere, end at den behageligt kunne overvindes af langsynede øjne, i hvert fald af almindelige teaterkikkerter. I den anledning regnedes en kikkert også for det uundværligste stykke ved herrernes badeudstyr. I reglen var det tilmed de badende herrers eneste udstyrsgenstand, hvorfor omhyggelige mødre indskærpede deres unge døtre aldrig under badningen at lade deres blikke forvilde sig til venstre – dér hvor de kåde havguder boltrede sig.

"Nå, Gudskelov, i dag er det kalv"

Dagens store begivenhed var diner'en. Den fandt sted i pæn borgerlig tid og bød på 2 retter mad og dessert. Fra man stod op om morgenen, begyndte drøftelsen af det spændende spørgsmål: Skal vi have kalve- eller lammesteg i dag? Mon det bliver stikkelsbærgrød eller rødgrød? Damerne blev sendt ud på opdagelsesrejse i køkkenet, og opvarterne udfrittedes.

Ved table d'hôte, hvor der skiftedes dug og servietter mindst én gang om ugen, anbragte selskabet sig efter en stiltiende vedtaget og respekteret rangforordning. Et par velhavende købmandsfamilier besad hæderspladserne og de dermed følgende fordele, såsom at få de magre stykker af lammestegen og den tilstedeværende beholdning af agurkesalat og andre raffinements. Med følgende korte bordbøn: "I dag er det lam" eller "Nå, Gudskelov, i dag er det kalv" – tog gæsterne plads og begyndte på nydelserne. Drikkevarer fulgte ikke med i hotellets faste ydelser; de måtte ekstra erhverves og bestod for de flestes vedkommende i vand eller hvidtøl.

Et knald, der fik alle damerne til at fare op

Kun købmands-matadorerne blændede omgivelserne ved at hengive sig til en Leoville (en Bordeaux-rødvin). Endnu står det for nedskriveren af disse badelivserindringer som et af de mest

imponerende øjeblikke, da en berømt københavnsk lægeprofessor, der gæstede Fanø en dag fra morgen til aften, ved diner'en med høj røst rekvirerede en flaske champagne. Samtlige 40 table d'hôte-gæster fulgte med den mest ufordulgte interesse den derefter følgende scene: Opvarteren, der forfjamsket tyede hen til værten for at erfare, om han virkelig turde efterkomme den ekstravagante bestilling; værtens udlevering af en mystisk nøgle; flaskens indbringelse; den anstrengte og uvante behandling af proppens ståltrådshylster og endelig knaldet, der fik alle damerne ved bordet til at fare op med forskrækkede hvin.

Aldrig har sikkert en flaske champagne ved noget badested opnået en sådan virkning.

"Mon der er nok i dag til hele bordet?"

Det mest spændende ved Fanø-middagene var ellers det øjeblik, da desserten tonede frem. Spændingen knyttede sig ikke så meget til afgørelsen af, hvorvidt traktementet skulle bestå i den ene eller den anden slags frugtgrød, som til løsningen af den stadig nagende tvivl: Mon der er nok i dag til hele bordet? – Det hændte nemlig ikke sjældent, at den røde grød slap op, inden den var nået til staklerne ved bordets nederste pladser, hvilket voldte dødeligt had fra de laversiddende i selskabet mod de grådige spidsere og gav anledning til alvorlige protester overfor værten.

Aftenerne ved det gamle Fanø Bad hengled i hyggelig familiefred. Efter teen samledes man i "salonen" – damerne med deres håndarbejde – og fordrev tiden med at gætte gåder eller lytte til en af de unge damers fingerøvelser på hotellets ærværdige klaver. Kl. 9–10 gik man til sengs.

I klitterne kunne man have det poetisk, når ens selskab var en ung dame

Livet ved Fanø Bad var da i henfarne dage ikke rigt på verdslige nydelser. Men det var en sund pønitense (bod eller aflad). Og i klitterne på smukke solskinsdage kunne man have det både morsomt og poetisk – når man selv var i stemning og ens selskab var en ung dame.

Alligevel gjorde det godt fra Fanø at komme til Silkeborg. Silkeborgs hoteller er ikke efter den store verdens mønster. Men for den, der kom fra Fanøs hotelkamre og lammesteg, syntes Silkeborg civilisationens brændpunkt.

Printervenlig version af

Ankersens Hotel i Nordby på Fanø anno 1880. Af Christian Hiorth-Clausen

Trykt første gang i Politiken 21. juni 1892.

Redaktion og tilrettelæggelse: Per Hofman Hansen.

Publiceret juli 2014 på min hjemmeside "Stykker til Fanøs kultur, natur og historie" på adressen

<http://www.aldus.dk/fanoefanoe/ankersenshotel/>

Per Hofman Hansen, Silkeborg, perhofman-snabela-gmail.com